

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/codziennosc/zwiazki-i-stowarzyszeni/1918-1939/teksty/45390,Teksty.html>
2024-05-20, 11:13

Stowarzyszenie „Rodzina Wojskowa”

Trudny los rodzin oficerów, ciągle przenoszonych z garnizonu do garnizonu, szczególnie oficerów i podoficerów KOP wysyłanych do małych kresowych miasteczek, miały łagodzić koła Stowarzyszenia „Rodzina Wojskowa” („RW”). Tworzone w przygranicznych garnizonach KOP koła „Rodziny Wojskowej” miały ułatwiać żonom a także niezamężnym siostram i starszym córkom oficerów (od 1927 r. także podoficerów zawodowych) wzajemne poznanie się, pomagać im w organizacji życia rodzinnego w nowych warunkach, pomagać w organizacji wypoczynku oraz jednoczyć je dla działalności kulturalnej, oświatowej i społecznej na rzecz ludności pogranicza.

Stowarzyszenie „Rodzina Wojskowa” utworzone zostało w Warszawie 3 lutego 1925 r., podczas zjazdu około 300 przedstawicielek środowisk wojskowych, zebranych w obecności Marszałka Józefa Piłsudskiego. Organizacja zamierzała inicjować pracę społeczną, kulturalno-oświatową, organizować dla członkiń biura pośrednictwa pracy, kursy i szkolenia zawodowe, pomagać w podejmowaniu inicjatyw gospodarczych i finansowych. Planowano również tworzenie klubów, bibliotek, czytelni oraz organizowanie spotkań towarzyskich, wycieczek krajoznawczo-turystycznych i działalności sportowej. Pierwszą przewodniczącą stowarzyszenia została p. Wincentyna Konarzewska (żona dowódcy OK nr I Warszawa). Kolejnymi przewodniczącymi były: Hanna Hubicka (od 1927 r.), Jadwiga Fabrycowa (od 1929 r.) i Wanda Norwid-Neugebauerowa. W 1938 r. stowarzyszenie zrzeszało 23 376 członkiń, skupionych w 162 kołach i 7 filiach (w kwietniu 1939 r. 187 kół), z czego aż 3/4 funkcjonowało dobrze lub poprawnie. W 1937 r. stowarzyszenie otrzymało sztandar, którego rodzicami chrzestnymi byli: „honorowa” przewodnicząca stowarzyszenia Aleksandra Piłsudska i Marszałek Edward Rydz-Śmigły.

Kolejne walne zjazdy delegatek rozszerzały zakres działalności stowarzyszenia, m.in. w 1927 r. działalnością kulturalno-oświatową objęto również żołnierzy, w 1928 r. w ramach wychowania obywatelskiego podjęto się prowadzenia przysposobienia wojskowego kobiet i opracowano program opieki nad niemowlętami członkiń, w 1929 r. postanowiono wspierać szkoły, przedszkola, kolonie letnie oraz poradnie i przychodnie dla matek, a od 1935 r. rozpoczęto przygotowywanie kobiet do obrony kraju w przypadku zagrożenia wojennego. W okresie swojego istnienia odbyło się 12 walnych zjazdów delegatek, które wytyczały kierunki dalszej działalności organizacji.

Szczególny rozwój kół w małych, przygranicznych garnizonach nastąpił po 1930 r. W warunkach służby KOP, w związku ze stosunkowo częstymi przeniesieniami służbowymi, działalność kół stowarzyszenia miała przede wszystkim ułatwiać żonom zawodowych wojskowych adaptację w nowych warunkach oraz pomoc w załatwieniu spraw w nowym nieznanym garnizonie. Stąd, w miarę możliwości, działalność „Rodziny Wojskowej”

koncentrowała się m.in. na opiece nad dziećmi, organizacji ochronek i kolonii letnich. Wspomagano także najbiedniejsze dzieci. Jedną z podstawowych form uzyskiwania środków było organizowanie przez koła „Rodzinę Wojskową” okazjonalnych loterii, przedstawień, zabaw i bali. W okresie przedświątecznym członkinie stowarzyszenia, prowadziły społeczną zbiórkę odzieży, bielizny i obuwia przeznaczonych dla najuboższych dzieci.

W większości kół działały amatorskie koła teatralne lub kluby dyskusyjne, w których odbywały się wieczornice, spotkania ze śpiewem lub tańce. W wielu wypadkach członkinie „Rodziny Wojskowej” pomagały w działalności żołnierskich teatrów i zespołów wokально-muzycznych. Współorganizowały uroczystości rocznicowe i akademie okolicznościowe. Poprzez działalność w kołach stowarzyszenia starano się także aktywizować członkinie, z których większość zajmowała się tylko i wyłącznie prowadzeniem gospodarstwa domowego, a tylko niewielka grupa kobiet pracowała w tym czasie zawodowo. Stosunkowo dużo wysiłku organizacyjnego poświęcano na działalność oświatową, służącą umacnianiu polskości na Kresach. Opieką otaczano polskie rodziny małorolnych i średniozamożnych chłopów oraz starano się przyciągać rodziny mniejszości narodowych. Pod koniec lat trzydziestych w celu przygotowania pań do pomocy w warunkach wojennych, tworzone były sekcje przysposobienia kobiet do obrony kraju. Ich główną formą działalności było organizowanie odczytów i wykładów z zakresu obronności.

W większości wypadków koła „Rodziny Wojskowej” skupione były wokół żon dowódców brygad lub batalionów, które zazwyczaj były inicjatorkami ich działalności. Oczywiście obecność pań – żon oficerów i podoficerów, na spotkaniach kół była „konieczna” ze względów towarzyskich, co w warunkach wojskowych oznaczało zazwyczaj, że była obowiązkowa. Do najprężniejszych środowisk „Rodziny Wojskowej” w garnizonach KOP należały m.in. koła w Dawidgródku, Oranach, Suwałkach, Druskienikach, Sienkiewiczach^[1].

Źródło: Tekst został oparty na artykule p. Ireny Ciećkowskiej, *Stowarzyszenie „Rodzina Wojskowa” 1925-1939*, „Wojskowy Przegląd Historyczny”, 1996 r., nr 4.

Opracował: **Artur Ochał**

^[1] Zestawiono na podstawie doniesień prasowych w kolumnie „Z życia KOP” na łamach „Wiarusa”.